

ECONOMIES' HORIZONS
Економічні горизонти

DOI: doi.org/10.31499/2616-5236
Homepage: <http://eh.udpu.edu.ua>

ISSN
2522-9273
(print)
2616-5236
(online)

UDC: 368.025.6(477):[336.226:005.334](045)

DOI: [10.31499/2616-5236.1\(27\).2024.299102](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(27).2024.299102)

*Liudmyla Chvertko, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
Ph.D. in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting
and Economic Security*

**СТРАХУВАННЯ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ У СИСТЕМІ
РИЗИКОВОГО СТРАХУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ
В УКРАЇНІ**
**TAX RISK INSURANCE IN THE RISK INSURANCE SYSTEM:
PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE IN UKRAINE**

***Анотація:** У статті обґрунтовані теоретичні та практичні засади організації страхування підприємств від податкових ризиків. Доведено, що цей напрям страхування є елементом стратегії підприємств щодо управління ризиками, які пов'язані з податковими перевітками та спорами, іншими ризиками оподаткування. Визначено, що в Україні цей вид страхування немає правового визначення та практично не застосовується страховиками; обґрунтовано, що зміни податкового законодавства, юридична невизначеність та інші чинники обумовлюють потребу розвитку страхування податкових ризиків підприємств на страховому ринку України.*

***Abstract:** The article substantiates the theoretical and practical principles of organizing insurance protection of business entities against tax risks. It is proved that tax risk insurance is a necessary element of the enterprise strategy for managing risks associated with tax audits, tax disputes and other taxation risks. Tax risk insurance allows the insured to compensate for financial losses that may arise as a result of additional tax liabilities (including fines and penalties, if insured) due to errors or violations in tax returns or as a result of tax audits, as well as related court costs and legal defense costs. In general, tax insurance is an agreement between a taxpayer and an insurance company, under which the taxpayer, as the insured, pays a premium to the insurer, and the insurer undertakes to reimburse the taxpayer for losses that may be incurred by the taxpayer in the event of a successful appeal of the insured tax treatment. It is determined that in Ukraine this type of insurance has no clear legal definition and is practically not used by insurance companies. Ukrainian insurance companies may insure tax risks under insurance class 16, which provides insurance coverage for other financial risks associated with the probability of loss*

of funds, failure to receive (or partial failure to receive) income or profit, and other types of losses and expenses. It was established that the need to counteract risks forces business representatives to develop a special strategy of behavior using all possible risk management tools, among which, as international experience shows, tax risk insurance is of great importance. It has been proven that frequent changes in tax legislation, legal uncertainty and other objective and subjective factors require the introduction and development of tax insurance as an effective mechanism for protecting enterprises from tax risks.

Keywords: *insurance, tax risk, risk management, insurance coverage, tax risk insurance, risk insurance, class of insurance, financial losses*

Ключові слова: *страхування, податковий ризик, управління ризиками, страхове покриття, страхування податкових ризиків, ризикове страхування, клас страхування, фінансові збитки*

Постановка проблеми. Фінансовий та податковий менеджмент на підприємстві передбачають постійну необхідність оцінки ймовірності настання певних непередбачуваних обставин, оскарження податкової та юридичної позиції компанії, оцінки ймовірності її підтримки у суді. Складність податкового законодавства і, як наслідок, його неоднозначність призводить до того, що більшість компаній покладаються на оцінку такої ймовірності податковими менеджерами або незалежними експертами.

Під час руху фінансових потоків, які підлягають оподаткуванню, управління бізнесом стикається з різноманітними ризиками, які впливають на фінансову стійкість та ефективність підприємства. Перш за все, зміни в податковому законодавстві та непередбачуваність податкової політики можуть призвести до збільшення податкових витрат або до несподіваних фінансових зобов'язань для підприємства. Крім того, недостатня увага до податкової стратегії та

недооцінка ризиків можуть призвести до неочікуваних податкових збитків або штрафів. Навіть незначні помилки у податковій звітності чи неправильне розуміння податкових правил можуть мати серйозні наслідки для фінансового стану підприємства та його репутації перед стейкхолдерами.

Потреба протистояти ризикам змушує представників бізнесу розробляти особливу стратегію поведінки, використовуючи всі можливі інструменти управління ризиками.

Важливим механізмом, спрямованим на зменшення фінансових втрат підприємства та сприяння підтримці його стабільності й розвитку, в цьому контексті є страхування. Такий інструмент убезпечення дає можливість страхувальникам передати частину своїх ризиків страховим компаніям, які здатні взяти на себе відповідальність за виплату страхових відшкодувань у разі настання певних подій чи обставин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Широке

коло теоретичних і прикладних засад управління ризиками учасників економічних відносин, які здійснюють господарську діяльність, було й надалі залишається об'єктом наукових розробок та практичних рекомендацій.

Обґрунтування теоретичних засад управління ризиками в системі податкового менеджменту підприємств, проблеми вітчизняної та міжнародної практики управління податковими ризиками знайшли висвітлення та набули розвитку в наукових працях таких вітчизняних вчених, як Л. Буркова та В. Шепелюк [1], М. Виклюк та В. Гресик [2], В. Курило та В. Мушенюк [3], С. Левицька [4], І. Ярошенко [5] та багато інших.

Важливі аспекти проблем організації страхового захисту суб'єктів господарювання, зокрема й запровадження ефективного механізму убезпечення від податкових ризиків розглядаються у працях О. Воронкової [6], О. Панченко [7] та ін.

Великого досвіду щодо вивчення проблем страхування фінансових ризиків загалом та такої їх окремої складової, як податкові ризики, дослідження їх економічної природи, місця і ролі в системі управління ризиками набула світова економічна наука. Особливо слід відзначити праці К. Лог (K. Logue) [8], Г. Філд (H. Field) [9] та ін.

Зважаючи на результати досліджень, представлених вище, слід зауважити, що проблема удосконалення фіскальних взаємовідносин та управління податковими ризиками через

використання інструмента страхування, започаткована в попередніх працях автора у співавторстві з І. Пуголовком [10; 11], залишається маловивченою, а тому потребує подальшого дослідження.

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретичних та практичних засад організації страхового захисту від податкових ризиків і його значення в системі управління ризиками підприємств, а також визначенні місця цього напрямку страхування у сфері ризикового страхування в Україні.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Ризикове страхування є найбільшим сегментом страхового ринку, що об'єднує різноманітні види страхування від потенційних ризиків, включаючи страхування від нещасних випадків, медичне страхування, страхування відповідальності, страхування майна в різних його формах тощо. Страховики, пропонуючи широкий спектр страхових послуг щодо захисту від фінансових втрат, пов'язаних з непередбачуваними подіями, забезпечують захист майнових інтересів як підприємств, установ та організацій, так і фізичних осіб.

Крім традиційних видів страхування, ризикове страхування передбачає можливість захисту від податкових ризиків, що з огляду на складність податкового законодавства та його мінливість, набуває все більшої актуальності в сучасному світі. Страховий захист від податкових ризиків стає необхідним елементом стратегії

управління ризиками великих і малих підприємств, які звертаються до страхових компаній з метою захисту від потенційних фінансових втрат, пов'язаних з податковими перевітками, податковими спорами та іншими ризиками оподаткування. Такий підхід дозволяє їм забезпечити себе не лише від класичних ризиків, а й від непередбачених фінансових наслідків податкових проблем, пов'язаних з ймовірністю втрати грошових коштів.

Термін «податковий ризик» науковці розглядають як ймовірність виникнення у суб'єктів господарювання фінансових збитків унаслідок внесення змін у податкове законодавство, зокрема тих, що стосуються величини податку, об'єкта оподаткування, строків сплати податків, скасування податкових пільг тощо [7].

Деякі вчені стверджують, що під «податковими ризиками варто розуміти ймовірність виникнення негативних наслідків для податкової системи через неефективність її побудови і функціонування, дії існуючих загроз та впливу на неї зовнішніх і внутрішніх чинників» [2].

В українському законодавстві, зокрема в Податковому кодексі України, такі ризики визначаються як «ймовірність недекларування (неповного декларування) платником податків податкових зобов'язань, невиконання платником податків іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи» [12].

В. Курило та В. Мушенко,

аналізуючи правозастосування вітчизняного податкового законодавства й наукові напрацювання закордонних учених, стверджують, що «податковий ризик являє собою економіко-правову модель пропонування негативних наслідків у вигляді виникнення незапланованого у фінансово-господарській діяльності платника податку податкового зобов'язання чи інших не фінансових ризиків (вилучення документів, арешту майна тощо) з причини відповідних дій держави (зміні податкового законодавства, вчасного ненадання податкового кредиту, зміні чи скасуванню діючих податкових пільг; застосуванні податкових санкцій; неоднозначному тлумаченні законодавства тощо) чи платника податків (недекларування та неповне податкових зобов'язань, неперерахування належних до сплати сум зобов'язань до бюджету невиконання платником податків іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи)» [3]. Вчені обґрунтовують необхідність розширення смисловим наповненням поняття «податковий ризик» у Податковому кодексі України.

Для держави загроза реалізації податкових ризиків проявляється у ймовірності недоотримання податкових надходжень до бюджету внаслідок використання суб'єктами оподаткування різних методів мінімізації або оптимізації оподаткування через недоліки в податковому законодавстві. Для платника податків податковий ризик – це ймовірність донарахування податків (зборів), застосування пені

й штрафів під час податкової перевірки через неоднозначне тлумачення податкового законодавства, а також через розбіжності даних платників податків і податківців [1].

Об'єктивність податкового ризику впливає з притаманних економіці конфліктів і невизначеності, а також неповноти інформації, доступної при прийнятті управлінських рішень. І навпаки, суб'єктивність податкового ризику виникає через залучення до нього реальних осіб (таких як державні службовці, бізнесмени, управлінські команди та населення), кожен з яких має свій унікальний досвід, мислення, психологічні риси, інтереси, поведінку та схильність до ризику. Взаємодія між об'єктивними та суб'єктивними аспектами податкових ризиків окреслює сферу їхніх наслідків [6].

Наслідки податкових ризиків виходять за межі прямих фінансових втрат, таких як невиконання податкових зобов'язань або зменшення прибутку, і також включають непрямі наслідки, зокрема такі як перешкоджання податковим реформам, ескалація соціальної напруженості, підрив інвестиційного клімату, сприяння ухиленню від сплати податків та втрата прибутку компанії. Всі ці втрати, як фінансові, так і інші, зрештою ставлять під загрозу фінансову безпеку суб'єктів податкових відносин, впливаючи на конкретні фінансові показники та загальний фінансовий стан. Юридична невизначеність може спонукати платників податків, особливо тих, хто не схильний до

ризиків, до максимального дотримання законодавства в різні способи. Платники податків можуть проявляти надмірний комплаєнс по-різному, наприклад, шляхом зміни структури своїх операцій, відмови від участі у відповідній операції або здійснення операції, як було заплановано, але без використання переваг більш сприятливого податкового трактування, на яке вони, можливо, мають право хоча і не беззаперечно. Всі ці види надмірного комплаєнсу є втратами для бізнесу.

Більшість вчених під управлінням податковим ризиком діяльності підприємств розуміють відповідні дії, які сприяють забезпеченню стабільності діяльності на основі прогнозування відповідних втрат та розробки заходів щодо їх уникнення або мінімізації [5].

Страховання податкових ризиків компенсує страхувальнику фінансові втрати, пов'язані з додатковими податковими зобов'язаннями, включаючи штрафи та пені, у разі їх виникнення, внаслідок помилок або невідповідностей у податкових деклараціях, податкових перевірок та пов'язаних з ними витрат на судовий захист, з урахуванням узгодженої франшизи.

Таке страхове покриття, що відоме під різними назвами, включаючи страхування податкових зобов'язань, страхування податкових ризиків і забезпечення податкових збитків, являє собою специфічну форму страхування операцій, пов'язану з оподаткуванням. У загальному

вигляді податкове страхування – це договір між платником податків і страховою компанією, відповідно до якого платник податків, як страхувальник, сплачує страховику премію, а страховик зобов'язується відшкодувати платнику податків збитки, що можуть з'явитися у нього в разі успішного оскарження застрахованого податкового трактування. У більш широкому сенсі, такий вид страхування зазвичай використовується як стратегія управління ризиками, оскільки може допомогти компанії зменшити або усунути небажані або умовні зобов'язання, що виникають у результаті успішного оскарження податковим органом податкового підходу компанії до поточної, очікуваної або минулої операції чи інвестиції [9].

Страхування податкових ризиків відрізняється від традиційних податкових консультацій та угод про податкове відшкодування в кількох аспектах. По-перше, податкове страхування не можна класифікувати як різновид гарантії. Також його не можна називати простою договірною угодою щодо розподілу ризиків між двома сторонами. Договори податкового страхування є повноцінними страховими полісами, що видаються ліцензованими страховими компаніями, діяльність яких регулюється відповідним законодавством. Придбання поліса податкового страхування передбачає купівлю страхувальником страхового захисту на визначений угодою період за якою, певні податкові ризики передаються страховику.

Страховик на власний розсуд об'єднує і розподіляє ці ризики, а іноді перестраховує частину цих ризиків в інших страховиків. Другою загальною відмінністю між страхуванням податкових ризиків і, відповідно, гарантійними зобов'язаннями є те, що такий вид страхового захисту не продається масово в стандартизованих формах для відносно невеликих ризиків. Натомість страхування податкових ризиків – це вид убезпечення, що розробляється за замовленням страхувальника та узгоджується в індивідуальному порядку [8].

Застосування механізму страхового захисту податкових ризиків ставить вимогу перед підприємствами забезпечення відповідного рівня прозорості ведення бізнесу та формування звітності. Для спрощення аналізу ризиків потенційні страхувальники зазвичай надають страховику податковий висновок, підготовлений їхнім консультантом, разом із супровідними документами. Крім того, страхувальник зобов'язаний розкрити всю наявну інформацію про свої взаємовідносини з податковими органами щодо об'єкта страхування. Після оцінки податкових ризиків страховик, як правило, пропонує страхувальникові загальні умови страхування в листі, який не має обов'язкової сили. Після прийняття пропозиції страховик проводить комплексну перевірку із залученням зовнішніх консультантів та експертів для визначення відповідності критеріям страхового покриття.

У договорі страхування страховиком чітко визначається перелік податкових ризиків, які він бере на свою відповідальність і забезпечуватиме страхове покриття впродовж його дії. Зазвичай договір містить конкретні винятки з покриття (наприклад, навмисне порушення законодавства страхувальником). Слід зауважити, що страховому покриттю за таким різновидом страхового захисту можуть підлягати окремі види податків, такі як податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств та податок на нерухомість. Факт настання страхового випадку, як правило, визнається страховиком після його повідомлення страхувальником про отриманий збиток. Причому страхові поліси містять конкретні вказівки щодо того, коли про такі збитки необхідно повідомляти страховика.

Проведена нами оцінка пропозиції страхових послуг провідних страховиків в Україні свідчить про відсутність цього виду страхування у широкому спектрі страхових продуктів, що продаються на страховому ринку.

Однак, оцінка методів нейтралізації податкових ризиків, проведена С. Левицькою та О. Осадчою на прикладі публічних акціонерних товариств Рівненської області, показує, що практика застосування інструмента страхування складає 3% в загальній структурі методів управління податковими ризиками [4].

Аналіз офіційної статистичної інформації, зокрема узагальнених

показників діяльності страхових компаній в Україні та даних за окремими видами страхування [13], вказує на те, що податкові ризики забезпечувалися страховим покриттям. Інформація про страхову діяльність, яка кожного року висвітлюється регулятором ринку небанківських фінансових послуг, дозволяє оцінити тенденції розвитку страхування фінансових ризиків загалом.

Згідно з офіційними даними Національного Банку України, внесок страхування фінансових ризиків у забезпеченні захисту страхових інтересів фізичних та юридичних осіб в Україні є відносно невеликим. Підтвердженням цього є динаміка питомої ваги страхування фінансових ризиків у загальному обсязі страхових надходжень (рис. 1). Хоча впродовж 2018-2020 рр. спостерігалось зростання цього показника (з 5,45% у 2018 р. до 7,27% у 2020 р.), протягом 2021-2022 рр. відбулося його істотне зниження (з 5,6% у 2021 р. до 3,75% у 2022 р.). Станом на кінець третього кварталу 2023 р. частка чистих страхових премій за страхуванням фінансових ризиків у загальній структурі чистих надходжень від реалізації страхових послуг склала 3,73%.

Рис. 2 ілюструє рівні страхових виплат (відношення виплат до зібраних премій) за договорами добровільного страхування, іншого, ніж страхування життя, та за договорами страхування фінансових ризиків в Україні протягом періоду з 2018 до 2023 роки.

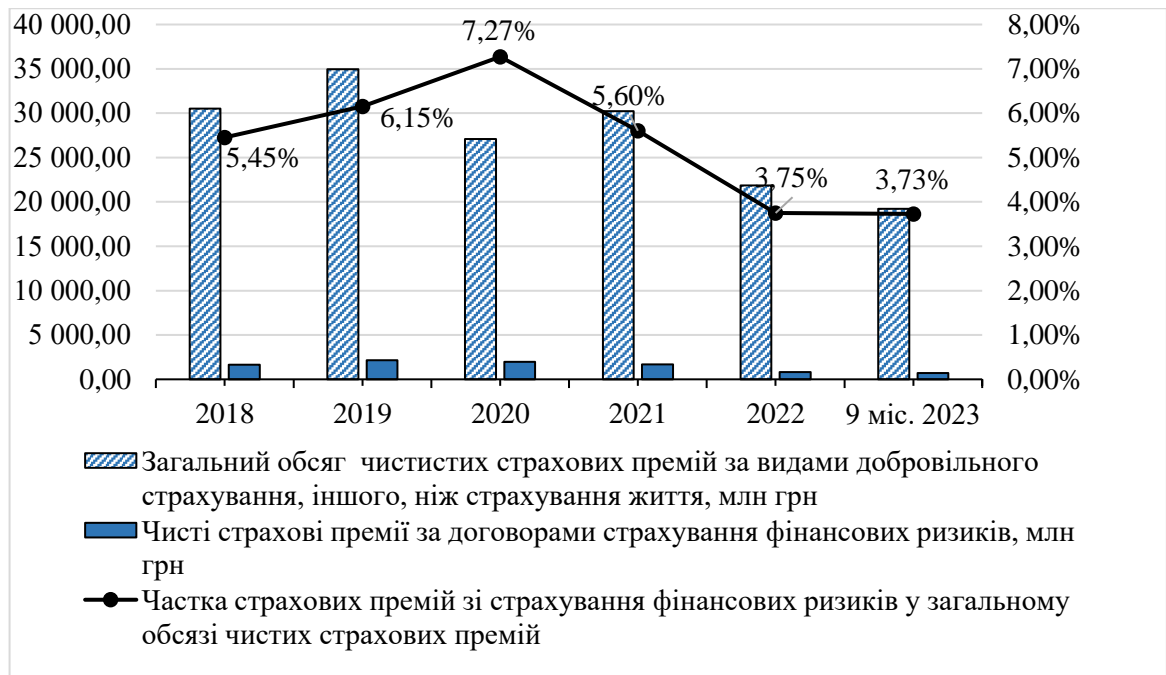

Рис. 1. Динаміка страхових премій за страхуванням фінансових ризиків у загальних страхових надходженнях за видами добровільного страхування, іншого, ніж страхування життя в Україні у 2018-2023 рр.*

*Джерело: побудовано автором за даними [13]

Як видно з рис. 2, рівень страхових виплат у секторі страхування фінансових ризиків щорічно (за винятком 2021 р.) суттєво перевищує відповідний показник за всіма видами ризикового страхування. У 2023 р. значення цього показника за договорами податкового страхування становило майже 54 %,

що є значно нижче (на 30 в. п.) ніж його значення у 2018 р. Зниження значення показника рівня страхових виплат та його низькі значення (до 70% для ризикових видів страхування) свідчать про неефективну реалізацію функцій страхування на вітчизняному страховому ринку

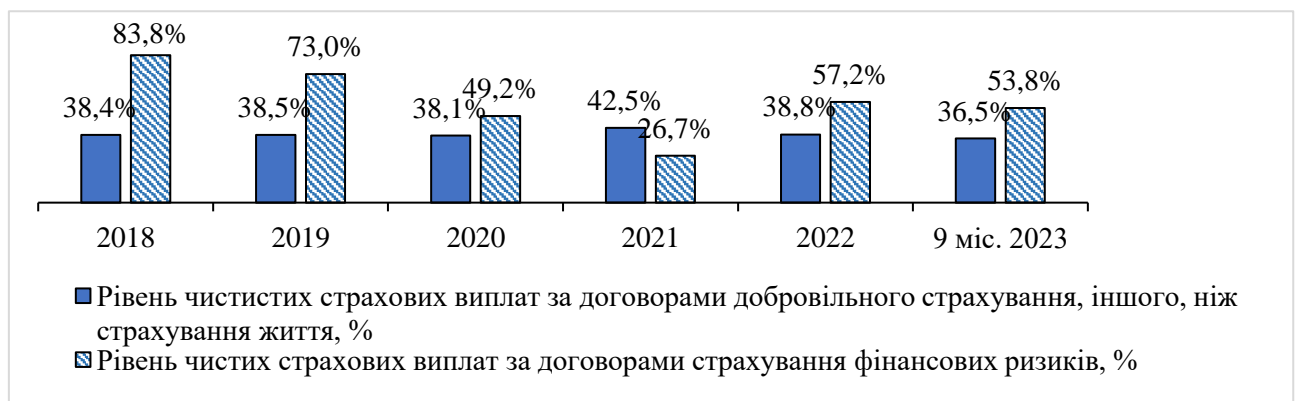

Рис. 2. Рівні страхових виплат за договорами добровільного страхування, іншого, ніж страхування життя та договорами страхування фінансових ризиків в Україні у 2018-2023 рр.*

*Джерело: побудовано автором за даними [13]

Як видно з рис. 2, рівень страхових виплат у секторі страхування фінансових ризиків щорічно (за винятком 2021 р.) суттєво перевищує відповідний показник за всіма видами ризикового страхування. У 2023 р. значення цього показника за договорами податкового страхування становило майже 54 %, що є значно нижче (на 30 в. п.) ніж його значення у 2018 р. Зниження значення показника рівня страхових виплат та його низькі значення (до 70% для ризикових видів страхування) свідчать про неефективну реалізацію функцій страхування на вітчизняному страховому ринку.

Слід зауважити, що незважаючи на те, що цей вид послуг регламентувався Законом України «Про страхування» від 7.03.1996 р. № 85/96-ВР [14], який регулював страхову діяльність в Україні до кінця 2023 р., чіткого визначення і класифікації фінансових ризиків в законодавстві не містилося.

Наразі чинне законодавство України про страхування, зокрема Закон № 1909-ІХ «Про страхування» від 18.11.2021 р. [15], визначає різні класи страхування, включаючи ризики фінансових втрат, такі як клас 14 (страхування кредитів), клас 15 (страхування поруки або гарантії) та клас 16 (страхування інших фінансових ризиків). Положенням про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування, затвердженим постановою Правління Національного банку України № 182 від 25 грудня 2023 р. [16], зазначені класи страхування об'єднані в групу страхування фінансових витрат. До цієї групи також віднесено клас страхування 17 «Страхування судових витрат» та клас страхування 18 «Страхування витрат, пов'язаних з наданням допомоги (асистанс) особам, які потрапили у скрутне становище під час здійснення подорожі» (рис. 3).

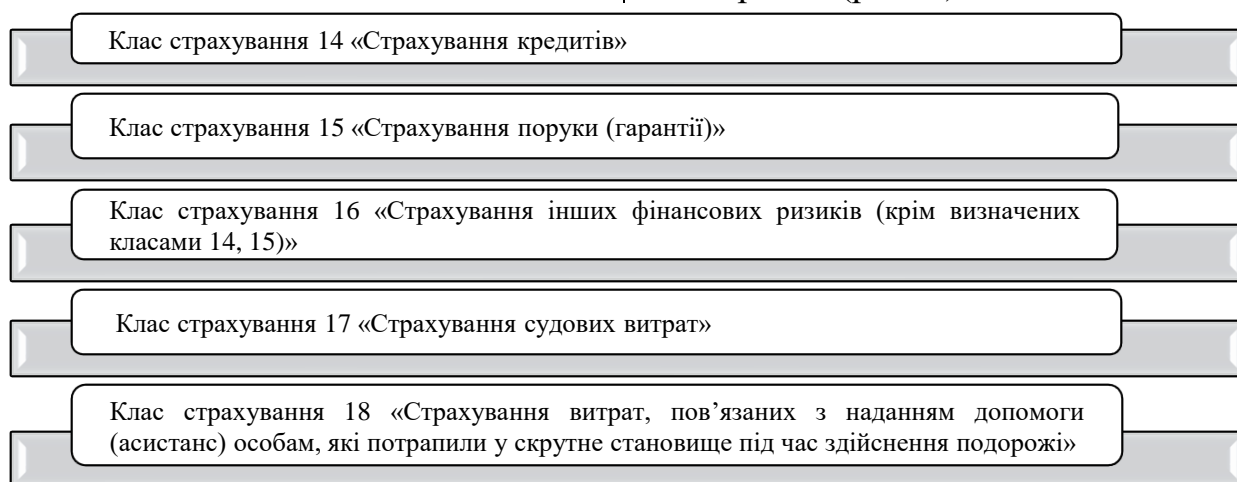

Рис. 3. Класи страхування, іншого, ніж страхування життя, щодо страхування фінансових витрат*

*Джерело: побудовано автором за даними [16]

Зауважимо, що страхування за класом 16 характеризується обов'язком страховика за визначену договором страхування плату «здійснити страхову виплату відповідно до умов договору страхування та/або законодавства шляхом відшкодування страхувальнику (іншій особі, визначеній договором страхування або на підставі законодавства) понесеного ним (нею) матеріального (майнового) збитку та/або витрат

унаслідок настання фінансового ризику, передбаченого договором страхування» [16]. Цей клас страхування передбачає захист від фінансових ризиків, пов'язаних з ймовірністю втрати грошових коштів, неодержанням (або частковим неодержанням) доходів чи прибутку, іншими видами збитків і витратами, включаючи можливі збитки чи витрати, що представлені на рис. 4.

Рис. 4. Ризики, що забезпечуються страховим покриттям класу страхування 16*

*Джерело: побудовано автором за даними [16]

Проведене дослідження показує, що в Україні страхування податкових ризиків не визнається на законодавчому чи регуляторному рівнях. Страхові компанії мають можливість здійснювати страхування податкових ризиків за класом 16. Оскільки, на наш погляд, ризик невиконання податкових зобов'язань чи ризик нечіткого або

неоднозначного тлумачення правових норм та прецедентів судової практики у вирішенні податкових справ можна віднести до «інших фінансових ризиків», що можуть забезпечуватися страховим покриттям цього класу страхування.

Висновки. Отже, управління ризиками, пов'язаними з оподаткуванням, є невіддільною

складовою успішного управління бізнесом в сучасних умовах.

Страхування від податкових ризиків є ефективним інструментом забезпечення суб'єктів господарювання від ризиків виникнення у них фінансових збитків, отриманих унаслідок невиконання податкових зобов'язань, зокрема й через внесення змін у податкове законодавство, або несформованого підходу судової практики. Страхування податкових ризиків дає можливість страхувальнику компенсувати фінансові втрати, які можуть виникнути внаслідок донарахованих податкових зобов'язань (включаючи штрафи й пені, якщо вони застраховані) через помилки або порушення в податкових деклараціях чи за наслідками податкових перевірок, а

також пов'язані з ними судові витрати та витрати на юридичний захист.

Оцінка показників страхової діяльності показує, що в Україні страхування податкових ризиків на практиці страховими компаніями практично не застосовується та немає чіткого правового визначення на законодавчому чи регуляторному рівнях.

Страхування податкових ризиків може виконуватися українськими страховиками за класом страхування 16, яким передбачене страхове покриття «інших фінансових ризиків», пов'язаних з ймовірністю втрати грошових коштів, недержанням (або частковим недержанням) доходів чи прибутку, іншими видами збитків і витратами.

References

- Burkova, L., Shepeliuk, V. (2023). *Upravlinnia finansovymy ta podatkovymy ryzykamy v biznesi zadlia dosiahnennia staloho rozvytku. Efektyvna ekonomika*, 4. doi: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.4.37> [in Ukrainian].
- Viklyk, M. I., Gresyk, V. V. (2013). *Podatkova bezpeka dualisticnist ekonomnoi prirodu traktuvaniya zmistu osnovnih karakteristik. Innovatsiina ekonomika – Innovative economy*, 5(43), 242–246 [in Ukrainian].
- Kurylo, V. I., Mushenok, V. V. (2015). *Vyznachennia poniattia "podatkovyi ryzyk" u podatkovomu zakonodavstvi Ukrainy. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriiia : Pravo – Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series: Law, issue 213(1)*, 181-187 [in Ukrainian].
- Levytska, S. O., Osadcha, O. O. (2022). *Ryzyko-oriientovanyi pidkhid u systemi podatkovoho menedzhmentu. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriiia "Ekonomika" – Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Series "Economics", 24 (52), 39-47. doi: 10.25264/2311-5149-2022-24(52)-39-47* [in Ukrainian].
- Iaroshenko, I. V. (2022). *Podatkovi ryzyky ta yikh vplyv na rozvytok pidpriemstv u voiennyi period. Economic Synergy*, 4, 180-189. doi: <https://doi.org/10.53920/ES-2022-4-14> [in Ukrainian].
- Voronkova, O. M. (2018). *Upravlinnia podatkovymy ryzykamy u suchasni systemi finansovoi bezpeky Ukrainy. Visnyk Cherkaskoho universytetu*, 3. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3552/1/3766_IR.pdf [in Ukrainian].

- Panchenko, O. I. (2019). Typolohizatsiia finansovykh ryzykiv yak osnova orhanizatsii yikh strakhovoho zakhystu. *Biznes Inform*, 3, 350-357. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-350-357> [in Ukrainian].
- Logue, Kyle D. (2005). *Tax Law Uncertainty and the Role of Tax Law Insurance*. *Virginia Tax Review*. Vol. 25, 2, 339-414. URL: <https://repository.law.umich.edu/articles/1742/>.
- Field, Heather M. (2019). *Tax Lawyers as Tax Insurance*. *William & Mary Law Review*. Vol. 60, 2111-2184. URL: https://repository.uchastings.edu/faculty_scholarship/1731.
- Chvertko, L., Puholovko, I. (2023). Vyklyky dlia funktsii podatkovoho menedzhmentu v umovakh tsyfrovoy transformatsii. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 55. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-99> [in Ukrainian].
- Chvertko, L., Puholovko, I. (2024). Upravlinnia podatkovymy ryzykamy pidpriemstva cherez instrument strakhuvannia. *Ekonomichniy prostir – Economic scope*, 189, 213-218. doi: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-38> [in Ukrainian].
- Podatkovi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
- Pokaznyky diialnosti strakhovykh kompanii: nahliadova statystyka NBU. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/> [in Ukrainian].
- Pro strakhuvannia : Zakon Ukrainy vid 07.03.1996 № 85/96-BP (vtrata chynnosti vid 01.01.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
- Pro strakhuvannia : Zakon Ukrainy vid 18.11.2021 r. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n149>.
- Pro zatverdzhennia Polozhennia pro kharakterystyky ta klasyfikatsiini oznaky klasiv strakhuvannia, osoblyvosti zdiisnennia diialnosti zi strakhuvannia ta ukladannia dohovoriv za klasamy strakhuvannia : Postanova NBU vid 25.12.2023 r. № 182. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_25122023_182.